

# Mitä hallinto odottaa aikuiskasvatuksen tutkimukselta

On herätetty kysymys, mitä hallinnon edustaja tekee vastaamassa teemaan, joka ohjelmaan on merkitty: ”Mitä *kenttä* odottaa tutkimukselta?” Hyvä kysymys vaatii hyvän vastauksen: Tutkimuksen kannalta hallinto on aivan samanlaista kenttää kuin käytännön opisto- tai järjestötyökin. Hallinnon kannalta olisi vain toivottavaa, että tutkimus alkaisi yhä enemmän pitää hallintoa tutkimuskenttänä.

Aikuiskoulutuksen tutkimuksen pohdinta ei suinkaan ole aivan ainutkertaista. Itse jouduin asiaan paneutumaan ensimmäisen kerran toimiessani Tampereen yliopistossa aikuiskasvatuksen assistenttina. Tällöin yliopistossa koontui työryhmä, joka valmisteli vuonna 1967 pidettyyn IX yleiseen kansansivistyskoukukseen alustuksen ”Vapaan kansansivistystyön suhde korkeakoululaitokseen”. Siinä ehdotettiin mm. aikuiskoulutuksen opetuksen ja tutkimuksen aloittamista Tampereen lisäksi myös Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa. Merkittävää on, että tämän lisäksi yleinen kansansivistyskokous näki myös aikuiskoulutuksen kenttätyötä tekevässä henkilökunnassa potentiaalisen tutkimuksen laajentamismahdollisuuden.

Aikuiskoulutuskomitean kannanottoihin tutkimuksen osalta on jo muussa yhteydessä viitattu.

Aikuiskoulutuskomitean työn valmistuttua Suomen Akatemia järjesti laajan koulutustutkimusseminaarin, ei suinkaan aikuiskoulutuksen tutkimuksen kannalta, vaan lähinnä peruskoulu-uudistuksen toteuttamisen merkeissä. Seminaarissa todettiin peruskoulun osalta sama tilanne kuin nyt aikuiskoulutuksen osalta: tutkimus ei ollut käynyt peruskoulussakaan uudistuksen edellä, vaikka sen puolen tutkimusresurssit olivat jo tuolloinkin aivan eri luokkaa kuin aikuiskoulutuksen. Tuossa seminaarissa silloinen osastopäällikkö Kosti Huuhka esitti aikuiskoulutuksen tutkimustarpeita ja totesi loppulauseessaan: ”Näyttää kuitenkin

siltä, että aikuiskasvatuksen tutkimus on tullut ajankohtaiseksi niinkuin aikuiskoulutuskomitean mietintö muutoinkin valmistunut huoneen tähtien merkeissä.”

Totuus mikä totuus. Tilanearvio voitiin vahvistaa seuraavissakin aikuiskoulutuksen tutkimusta käsitellessä tilaisuuksissa. Niistä voi mainita Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran ja Tampereen yliopiston vuonna 1980 järjestämän tutkimus- ja kehittämisseminaarin. Seuraavana vuonna korkeakouluneuvosto ja opetusministeriö järjestivät Säätytalossa tutkimusta koskevan neuvottelutilaisuuden, jossa eri tutkimus- ja kasvatustieteiden laitosten edustajat esittivät viisaita näkemyksiä koulutustutkimuksesta. Vain Jyväskylän kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen edustajan puheenvuorossa yleensä mainittiin käsite aikuiskasvatus.

Myös aikuiskoulutuksen johtoryhmä järjesti tutkimuslaitosten edustajille teemapäivän, jonka aikana pyrittiin herättämään kiinnostusta aikuiskoulutuksen tutkimukseen ja osoittamaan tutkimuskohteita.

Näiden tilaisuuksien lisäksi voi mainita, että opetusministeriö on vuonna 1982 julkaissut hallinnonalaansa tukevan tutkimuksen yleissuunnitelman. Siitä voi todeta, että yleensä tutkitaan jo toteutettuja toimia, ei suunnitella olevia. Aikuiskoulutuksen osalta suunnitelma jää epämääräisen resurssilisäyssiäsuosituksen asteelle. Siihen toki aihetta olisikin, sillä aikuiskoulutuksen osuus koulutustutkimuksessa on ehkä n. 4 %.

Mitä hallinto sitten kaikkien näiden vaiheiden jälkeen odottaa tutkimukselta? Henkilökohtaisesti voi todeta, että ainakin on alkanut tehdä yhä selvemmin eron toiveiden ja odotusten välillä. Koko ajan odotukset ovat etäännyneet yhä kauemmaksi toiveista. Odotukset ovat vuosi vuodelta ja seminaari seminaarilta huimasti vähentyneet.

Toistaiseksi ei tässä yhteiskunnassa näytä

olevan voimaa, joka pystyisi saattamaan tutkimuksen, suunnittelun, toteutuksen ja seurannan hallinnossa toimivaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Yhä ilmeisemmäksi mielestäni on käynyt, että mikäli hallinto tutkimusta tarvitsee kehittämistyössä, sen on itse tämä tutkimus hoidettava.

Hallinnosta nähtynä eräs keskeinen este hallintoa hyödyttävälle yhteistyölle on epäilemättä yliopistotutkimuksen tarkkaan varjeltu autonomia. En kuitenkaan usko asian ratkaisevasti parantuvan, vaikka tutkijoita alettaisiin lisätä itse hallintokoneistoon, niinkuin voisi tapahtua, jos hallinnon hajauttamiskomitean ehdotus keskusvirastojen muuttamisesta kehittämiskeskukseksi toteutuisi. Tutkimus on kerta kaikkiaan liian hidas ja liian heikko hallinnon väline.

Aikuiskoulutuksen osalta on aivan erikseen todettava, että nykyisellä kehittämisvauhdilla ja nykyisillä hallinnon resursseilla on valitettavasti tietoisesti jätettävä eräitä elementtejä minimaaliselle painotukselle. Tällaisia laiminlyötyjä alueita ovat tutkimus, seuranta ja tiedotus, kaikki alueita, joita hallinnon kannalta voisi pitää myös keskeisen tärkeinä. Tiedotukseen olemme jo kauan joutuneet suhtautumaan samaten kuin eräs tutkija täällä ilmoitti suhtautuvansa tutkimuksesta tiedottamiseen: hyvä hallinto puhuu kyllä puolestaan.

Jos toiveajattelu erotetaan realismiin pohjautuvista odotuksista, ne voidaan kuitata muutamana kohtana:

1. Ensinnäkin odotan aikuiskoulutuksen perustutkimuksen vankistumista sekä määrällisesti että laadullisesti. Toivottavasti se samalla säilyy tässä vaiheessa mahdollisimman laaja-alaisena ja sen painopiste siirtyy ennakoivaan tutkimukseen. Perustutkimus on se resurssivaranto, jota hallinto voi monessa yhteydessä käyttää hyväkseen.

2. Odotan myös, että aikuiskoulutuksen johtoryhmän kehittämisen yleissuunnitelmasaan esittämä toiseen kehittämisvaiheeseen sijoitettu aikuiskoulutuksen tutkimuksen kehittämisprojekti tuottaisi toteuttamiskelpoisen suunnitelman aikuiskoulutuksen tutkimuspankista jonkin yliopiston tai tutkimuslaitoksen yhteyteen. Tässä pankissa olisi sekä aikuiskoulutuksen että tutkimuksen perustietous. Se suorittaisi perustutkimusta, mutta sinne voisi antaa myös tilaustöitä.

3. Kolmas odotus kohdistuu siihen, että myös aikuiskoulutuksen tutkimus omaksuisi vapaan sivistystyön parhaiden perinteiden mukaisesti omaehtoisen tehtävänhaun periaatteen. Se merkitsisi, että tutkijat perehtyvät entistä systemaattisemmin aikuiskoulutuksen suunnitelmiin pyrkien löytämään niistä todennäköisiä ongelmallisia solmu-kohtia. Tutkijat esittäisivät löydöksensä hallinnolle ja työstäisivät ne tutkimussuunnitelman muotoon.

Toisin sanoen junavertausta käyttäkseni tutkimus todellakin voisi olla kehittämisjunan ravintolavaunu, johon halullinen voisi piipahtaa itseään tutkimuksella ravitsemaan. Sen lisäksi tällä ravintolavaunulla kuitenkin pitäisi olla käytössään myös tarjoilukärry, jolla tutkijat voisivat käydä aktiivisesti ruokahalua herättämässä ja tutkimustarjontaa markkinoimassa.

4. Neljäs odotus kohdistuu aikuiskoulutusorganisaatioiden oman tutkimusvastuun herättämiseen. Mielestäni hallinto aivan kohdulla voi odottaa, että ne entistä enemmän käyttäisivät huomattavasta valtionavustaan oman alansa tutkimukseen ja sitä kautta omaan kehittämiseensä.

Voi olla, että esittämäni hallinnon odotukset tuntuvat vaatimattomilta, mutta kokemukseen pohjautuen esitän nämäkin ehdottomasti ilman minkäänlaista ajoitussuunnitelmaa.